

הלכות גדולות

על פי כתב יד רומי.

מסודר ומוגה ומבואר

על ידי

עזריאל הילרעסהיימער.

ברלין, תרמ"ח.

בדפוס של צבי הירש במהו' יצחק איטצקאווסקי.

ס פ ר י ם

היוצאים לאור בפעם ראשונה

על ידי

חברת מקיצי נרדמים

(הוקמה מחדש בשנת תרמ"ה)

תחת השגחת ראשי החברה:

אברהם ברלינער בבערלין,
דוד גינסבורג בפטערסבורג
יוסף דערענבורג בפארין,
שלמה חיים האלבערשטאם בבילין,
אברהם אליהו הרבבי בפטערסבורג,
מרדכי יאסטרואו בפילאדעלפיא,
משה עהרענרייך ברומא,
דוד קויפמאנן בבודאפעסט.

שנה רביעית תרמ"ח.

Halachot Gedoloth.

BERLIN 1888.

Herausgegeben im Selbstverlage des Vereins M'KIZE NIRDAMIM.

(Dr. A. Berliner).

In Commission bei:

J. Kauffmann
in Frankfurt a/M.

H. Engel
in Berlin, Klosterstr. 15.

130

Halachoth Gedoloth

nach dem Texte

der

Handschrift der Vaticana.

Herausgegeben und mit kritischen Noten versehen .

von

Dr. J. Hildesheimer.

BERLIN.

Druck von H. Itzkowski, Gr. Hamburgerstr. 18-19.

1888.

מבוא.

חסרי ד' אזכיר תהלות ד' בעל כל אשר נמלני ד' שהחייני וקיימני והגיעני להחל ולכלות את הכ"י¹) אשר הוא כעת באוצר הספרים נקרא Vaticana ונסמך במספר 142 ובא לשם בעת צרה של שנת 1754 עם ספרים אחרים אשר נלקחו בחזק יד מחוץ בית תלמוד תורה ברומא והכ"י הוא מעובד מחבר הספר אסף המזכיר ד' זכריה פורטא זי"ע וכן יעזרני ד' להבין תעלומות חכמה ולהפיץ ואקדים פה איזהו מאמרים וחקירות. הנה נודע בתוך מחנה העברים על ידי החכם ד"ר אברהם נייבויצר בהמניד שנת תרל"ג צד 125 מכ"י זה וכתב שם שבתוכו פ"י ישן נושן (ונראת כונתו על פ"י המלות הנכתבות על הגליון ובכל פעם רשמתי הגליונות) גם כתב אשר מזכיר בפעם וכפעם ההלכות קטנות מר' יהודאי גאון ולא מצאתי בהעתקה רק פעם א' דהיינו בעל הלכות הקטן (247) — והכ"י נכתב מב' מעתיקים כי בתחלת ד' קצ"ח כתוב „מבאן ועד סופו מכתב אחר“.

שם הספר מחברו וזמנו.

ועל דבר שם הספר הנה כל הפוסקים לא הביאו רק בשם הלכות גדולות אבל על מחברו וזמנו מבונה גדולה בין גדולי הראשונים יש שייחסו אותו לר' שמעון קיירא ויש לר' יהודאי גאון ויש שפעמים כך ופעמים כך ואבארם אחד אחד לפי סדר זמנם. — יסוד החקירה מה שנמסר לנו בקבלת הראב"ד בדור השני של הגאונים¹) וז"ל ובימי רב שמואל [בר מרי שהיה גאון שנת ד' אלפים תק"ח] היה ר' שמעון קיירא²) ולא נסמך לגאון וחבר הלכות גדולות בשנת אלף ג"ב³) לשטרות שהיא שנת ד' אלפים תק"א בשנה השלישית לגדולת רב שמואל בר מרי בשנת ח' לגדולת רב שמואל מורע אמימר והזכיר שמועות משמא דרב כהן צדק ולא שמענו מעולם שהיה בזמנו גאון ששמו כהן צדק ואפשר שכהן צדק זה שהיה רבו חכם גדול היה ולא נסמך עכ"ל ואח"כ בדור ג' כתב וז"ל ואחריו רב יהודאי [והוא בן מר רב נחמן] שלשה⁴) שנים ומחצה ומת בשנת ד' אלפים תקכ"ג⁵) והוא חבר הלכות פסוקות ומהלכות גדולות קבצם וסגי

¹) זהעמק סלפני כל דף ודף עד דף ע"א מסומן צמני עלמו ועכ"ל נסמן כל דף הכ"י עלמו צמני עלמו ומדף ע"א ואילך לא נסמנו הדפים שזהעמק.

^{1a}) צאנרת ר' שרידא גאון לא נזכר ר' שמעון קיירא.

²) ובכ"י א' צמסדורס הסכם נייבויצר קאירס ויש צמלה זו נוסחאות שונות עיין תש"כ הרצני שזח"ס צמקדמה הלכות דלו לז II.

³) ובתש"ו הגאונים שה"ל הסכם הרכני לז 373 תשע"ז של"ל „קכ"ז“.

⁴) הגאון ש"ר צצכו"ר העמים שנת תק"ץ צמולדות ר' נתן צעל הערך הערה 24 מנכ"ס של"ל „ג"ג" צמקוס ג'.

⁵) כל"ל ונכ' יסוד עולם שאניא לקמן כחצו תקכ"ג ומקצלת תרצ"ד ויומסין השלם שמיניס שניסם שנת שטיחתו וגם שטיחת הגאונים שנספרו צינטיס נכאס כן ונודע קלות הסילוף שצין „כ"ל“ „לכון“.

נהור היה וכן הוא ג"כ ביוחסין השלם⁶) והעומדים בצד הראב"ד המכנים ה"ג לר' שמעון קיירא הם:

הקראי ישועה בן יהודה⁷), ר' שרירא גאון⁸), בנו רב האי גאון⁹) ר' אברהם בן עזרא¹⁰) רבינו יצחק בן אבא מרי בעל העיטור¹¹), רבינו זרחיה הלוי¹²), ר' מאיר הלוי¹³), הרמב"ן¹⁴),

⁶) צטויים קטנים (1) חלק "ו"צ (2) חק"א "ליצירה" (3) . . . מרי "צקורא" (4) וחנא (?) "שנת" שנתה ו' (5) מזרע חנוני "צפומדיחא" (6) ולא שמענו וכו' שכהן לך זה הוא אותו שהיה רבו חכם מצעל ה"ג ולא נסמך.

⁷) הועתק מהסכם נייצויער Letterbode IV. 65 וז"ל ור' שמעון קיירא צעל ה"ג שנה ענין זה המאמר והוסף עליו מאמר אחר ומאמר וכו'.

⁸) תשו' הגאונים שה"ל הס' ר' אברהם הכבדי בשם זכרון לראשונים וגם לאחרונים (סי' טע"ו נד 191) וז"ל ר' שרירא ושאלתם. . . הכין חזינא דמאי דכתב ר' שמעון קיירא צהלכות גדולות צהא מילתא מיומרא דר' אחא מן שנתא הוא צשאלתא דצהעלותך ועי"ש גם נד 373. ⁹) צהשוות גאונים קדמאי של ריט"ע (צכלין תר"ח) סימן פ"ז ועיין צפתיסת הגאון סי' דף י"ב — אכן מהרי"ג ה' לולב ק"צ וקט"ז וצח"צ נד ר' נראה דרצ האי כהן ה"ג לרצ יהודאי גאון עיין צפירוש יצחק יצחק שם.

¹⁰) שנות כ' א'.

¹¹) (שלישות הגט) קיירא צעי רצון קניי ר' חנניא (וצצ"ג חנינא) גאון צכלס רצתי נכרי לאו צר שלוחא הוא. תנאי (שנים עשר) וכתב ר' שמעון קיירא ודאי אמר לה כל סיי פלוני — (זיכוי) והלכתא המזכה לעובר לא קני וכו' וכ"כ ר' שמעון קיירא — (כ"ס והוא עיסקא) וצפגלג דמלוס הוה עליה דין מלוס דמחייב צכל חונסיה לאשוקי מדר' מתחיהו גאון ואמר שמעון קיירא צהלכותיו דאמר לא מחייב אלא צגניצה ואצידה — ושם צשלישות הואיל ואחי לידן כינא ציה מילתא דמאי דכתבי צוותא ור' שמעון קיירא ללא חסרי קאה צקאה אלא היכא דליכא שער צשוק וכו' — מודעה: והא דקיי"ל מה שקתה האשה קנה צעלה לאכילת פירות. . . כי אמר לה על מנת לאו כלום הוא. . . וקיירא ששקק דלית ליה לצעל צהאי מתנה מיד. . . ולא דייק לן.

¹²) לכוגיא שנת כ"ה: אמר רצ יהודה אמר רב. . . וכ"כ מדצרי ר' שמעון קיירא צעל הלכות ראשונות שלא כתב משנה זו והתכלת וכו' צהלכות ליגית שלו — צילה ריש פ"ג. . . וכן כתב ר' שמעון קיירא צעל הלכות — סוף חס' ר"ה: ואשכחנא צהא מילתא צהלכות גדולות טעותא והדצה מחכמי דורנו הכריעו כר' שמעון צעל הלכות וכן נהגו עד ה"ס כל מחכמי נרפת ז"ל — כתובות ע"ט: אכ"כ עיילא ליה גלימא וכו' ור"ש קיירא צעל הלכות ראשונות כתב מחוצרים צשעת יליאס אחי לאשמעינן וכו'.

¹³) צ"ב ל"ט: סי' ק"צ גידול צר מנייני וכו' והא מילתא אשכחן לה צהלכות גדולות דמר ר' שמעון קיירא.

¹⁴) צמלחמות שנת י"ח. והא דחנו רצון פוסקין מ"ס לגבה. . . אצל ר' שמעון צעל הלכות ז"ל — חידושי שנת קי"ז: מלמאי לר' שמעון צעל הלכות ז"ל שכתב צדין ג' סעודות ולא למיכל מחייב אלא לקיומי ג' סעודות וכו' — צמלחמות צפרק ע"פ [ד"ה ועוד מחייתין וכו']. . . אצל ר' שמעון צעל ה"ג אמר דחומרי ורימומי וכו' — צילה פ"ג ד"ה ועוד פלוגתא דר"ה ור"ח וכו'. . . אצל ר' שמעון צעל הלכות ז"ל אמר וכל דמידך צי"ט לא לריך לאללווי — שם ד"ה ומשלטה דצרים וכו'. . . ואף ר"ח ורציו שמעון צעל הלכות ז"ל החירו כצור הציט — פ"ג דר"ה ועוד לפוס קוגיא דשמעון וכו'. . . וכ"פ ר"ש צעל ה"ג — פ"ד ד"ה ועוד אמר ר"ה וכו'. . . וכ"כ צהלכות דר"ש כדצרי רציו — ריש מגלה ד"ה ועוד אמר רב וכו'. . . אצל ר' שמעון צעל הלכות פסק כרצ חסי — כתובות פ"ה ד"ה כתב הרי"ף ז"ל. . . ג"כ תמלא מפורש צהלכות ראשונות לר' שמעון קיירא — סנהדרין פרק צן סורר ד"ה ועוד ה"ג. . . ולפי דעת רב אחא גאון ור' שמעון צעל ה"ג כל חונס שהוזכר צאדם צשמועה זו לא משכחת ליה אלא צכה"ג — צהקדמה לספר המלות להרמב"ם וכו' צעל הלכות ר' שמעון קיירא. . . ספר המורה ומנה הסודות.

רבינו ישעיה מטראני הוקן הראשון¹⁵, ר' יצחק ישראל¹⁶, ר' מנחם בן זרח¹⁷, ר' י"ט בן אברהם¹⁸ ר' שמעון בר צמח¹⁹.

אכן הרבה ראשונים בנו ה"ג לר' יהודאי גאון והם: ראש המפרשים ר' שלמה יצחקי ונקרא רש"י²⁰ רשב"ם²¹ ר' אברהם בר יצחק אב"ד מנרבונא בעל האשכול²², ר' יצחק מווינא בעל אור זרוע²³ ר' שלמה בן אדרת²⁴ ר' אליעזר ממייץ²⁵ ר' משה מקוצי²⁶ רבינו נסים (ר"ן)²⁷ ר' יוסף חביבא בעל נימוקי יוסף²⁸ ר' מרדכי בר הלל²⁹ בעל מדול עוז³⁰.

ויש שפעם תפסו המחבר ר' שמעון קיירא ופעם לרב יהודאי גאון והם: בעלי תוספות³¹ הרא"ש³² כל בו³³ ר' אברהם בר נתן הירחי³⁴ ר' צדקיה בר אברהם הרופא³⁵.

¹⁵ ספר המכריע סי' ל"ו (3 פעמים) ועיין זכרם חמד ס"ו לך 229 וזמון' הכי"ד על מנגלה דף כ"ג ודף ל'.

¹⁶ נספח יסוד עולם מאמר ד' פרק י"ח העתיק דברי הראש"ד ועיין בהערה 5.

¹⁷ נהקדמת ספר לידה לדרך.

¹⁸ קידושין נ"א.

¹⁹ צעל ספר זהר הרקיע: נפתחה דל"ם ועוד הוא אומר וכו' וראשון מי שנתה אוחס אחד לאחד למלא חשבון היה ר' שמעון קיירא צעל הלכות ר' שמעון וכו' כ צאזכרות עיי"ש הערה י"א והערה נ"ן.

²⁰ נרכות מ"ז. סוכה ל"ח:

²¹ פסחים ק"ט:

²² ס"ז לך 10 ועיין צמחא לך XIX אות 3 בכללי הספר ונספח דור דור ודורשי ס"ד לך 35 הערה 9.

²³ ס"ז סימן חל"ז וכתב שם על פסק הכס"ג (ד"ט האחרון נחשז לימי השנאה) וז"ל והוי יודעין שהלכות האלו של ר' יהודאי גאון זל"ל לית חזינא צבנל ציומי דרבי יהודאי אלא בתריה כשיעור מאה שנין אייתיון שבאין ולא ידעין היכא אורח רב יהודאי מעיקרא רב יהודאי מאור עינים הוא ולא הוא כח צידה וכל דלא שמעיה רבנן מסומיה לא חליקן ציה כיון דאית ליה פירכא ולא סנכין עליה דאמריקן ספרא הוא דטעי א"כ אינא אסרינא כח צמחיה ע"כ תשובת הגאון וכדומה לו כתב צעל האשכול ס"ג לך 49 יעוי"ש.

²⁴ תה"א צית ז' שער ו' נפשו (ונש"כ דף מ"ו: וכו' ר"ט קאירא כפי הכרח אינו ס"ג).

²⁵ צעל ס' היכאים מ': קי"ט. קכ"ג. ועיין צמח הגדולים ח"א מערכת א' מ' 197 ועתה התחיל להדפיס הרב מהר"ר אברהם אבא ש"ך הס"י הגדול הנמלא צביצבליאטעק נפארים

ס' ו' צ' פעמים (נדרפס רט"ו) סוף ס' צ' (נדרפס רכ"ח) ס' ו"ה (נדרפס רי"א).

²⁶ סמ"ג נפתחה ובהלכות שבת (מלאכת הדש) וז"ל וראיתי צמח קדמוניות וכו' ריש הלכות עירובין סוף לאוין קל"ז.

²⁷ סוכה ל"ח:

²⁸ סנהדרין כ"ח.

²⁹ ריש אלו מנחין ס' תתס"ג.

³⁰ ריש פ"א לעירובין.

³¹ סוכה ל"ח: גיטין פ"ח: ועיין בהערה הראש"ט צ"מ פ"א: אצל נפסחים ל' ד"ה

אמר רבא הציחו צמח ר' יהודאי גאון דגרס „כרז" ונכנסה"ג לא גרס בן — ועיין צמח שהאריך ציד מלאכי צמח צבנל הגאונים ובה"ג ור"ף סימן י"ג.

³² חולין כ"ח. (סימן כ"ד) ונראה שהוא (הר"ף) גורס כר' שמעון קרא [וע' במהדורות שלי לך 538 הערה ס"א] אצל צריש אלו מנחין כנה אותו לרבי יהודאי גאון.

³³ דפוס ויניציאה דף קל"ג עמוד ג' איתא ר"ש הצבלי וצבכורי העתים (מולדות ר')

נתן צעל הערוך הערה כ"ד ונפתחה לחשובת גאונים קדמאי דפוס צבלין לך י"ג) דעת הגאון יס"ר שהוא ר' שמעון קיירא הנקרא „הצבלי" מפני שקיירא נקרא מלפנים צבלי עיירא וצאמת

י'וסף בן מר ר"ע ראש צ"ד ומדי
353, 354 ונהעקתי לך 174.

והעלה דר' יהודאי קדים לר' שמעון קיירא בערך מאה וחמשים שנים אכן בס' דור ודורשיו ח"ד צד 40—33 וצד 353 נלחם עמו וקיים דברי קבלת הראב"ד שר' יהודאי גאון היה אחר ר' שמעון קיירא ומלך כפי אנרת ר' שרירא⁴⁵) וקבלת הראב"ד ג' שנים ומחצה והנאון שי"ר הוכיח (בתולדות ר"נ בעל הערוך הערה כ"ד) שצ"ל באנרת ר' שרירא ובקבלת הראב"ד "יוד" ג' שנים ומחצה יעוי"ש"ה.

מקורי ה"ג מגמתן וסידורן וזמנן וסגנון לשונן.

על מקורן ביאר כל הצורך הנאון מ"ל ספר וזהוהיר (בהקדמה לח"ב מאמר ד') ונוספים המאמרים בכ"י זה שלא ראה אותם המחבר ומקורן בכלל הן: 1. ש"ס בבלי (ולפעמים הונפלו הפסקים בין בנרפס בין בכ"י ולפעמים הושלשו בפרט בכ"י). 2. איזהו תוספתות. 3. איזהו מקומות מירושלמי. 4. מדרשים שונים. 5. מקומות מפורות בחכמת הרפואה דרך אנב. 6. בכ"י נוספו דרך ארץ ועירא ורבא פמוס הקטורת וכו' השיר שהלויס אומרים וכו' (תמיד פ"ו מ"ד) ומימרא דר' אליעזר בר חנינא (בכרות ס"ה ושאר מקומות הנרשמות שם).

מגמת הספר.

מגמת הספר היא ההלכות כנראה משמן ובוה ההפרש העיקרי בין ה"ג ושאלות דר' אחאי נאון דשם ליתא מנין המצות ונס מסודר ע"ס הסדרות בדבר הנוגע למצות הנהגות בזה"ז (עיין שאלות ס"י פ"ח וצ"ח ובהעמ"ש שם ס"ק א') ובהינ לא הביא רק ההלכות אף דבכמה מקומות הביא גם חיובי חטאת ושאר חיובים וגם הביא ה' מלקות והל' זכחים כריתות וריש מנחות ומעילה וכ"ד מתנות כהונה ובתוכם גם דיני קדשים וה' תמורה ומה גם ב"ש אף דב"ש במקום ב"ה אינו משנה עכ"ז עיקר כוונתו ההלכה שבוה"ז והשאר רק להשלמת הענין ולענ"ד משי"ה הביא גם שקלא וטריא דאמוראי שלא לקטע משא ומתן של הש"ס בכל וכל. (עיין לעיל הערה 43).

סידורן בכלל לפי המסכתות ומענין לענין באותו ענין גם מאמרים הדומים. וע"ד זמן סידורן הנכון להחזיק קבלת הראב"ד (עיין הערה 44—42).

סגנון לשונן בכלל כלשון הנמרא שהעתיקו⁴⁶) ועל גרסותיו ופירושו אמרו קדמונינו ז"ל בכמה מקומות שכל דבריו דברי קבלה ובכ"י שלפנינו ישנן כמה גליונות שהעירות עליהן בכל פעם ובפרט בה' מעילה שהאריך בה בהעתק הנדפס עם כמה גליונות ביחס א' לא'.

תכונת כ"י זה תוכנו וצורתו.

בכ"י זה איזהו הלכות חסרות בכל וכל ובשתיים חסרים כמה מאמרים. — החסרות בכל וכל הן: 1. ה' חלה. 2. ה' גדרים. 3. ה' נזיר. 4. ה' בתובות. 5. ה' הספר אכן כמה ממאמריהם הובאו בשאר הלכות הרבה מהם נספחים לה' סופרים והרבה לה' הספר ובכ"י נמצאו כמה הלכות נפרדות שננספחו בנדפס לאחרות ואזכירן א' א': 1. ה' חגבים נספחות בנרפס לה' מרפות. 2. ה' בכורות נחלקות לג' חלקים, בכור אדם, בכור בהמה טהורה, בכור בהמה טמאה, ובנדפס כלולות בה' בכורות. 3. ה' בית חשמונאי קצת מהן הובאו בה' הספר וקצתן בה' סופרים. 4. רביעית של תורה הובא בנרפס בה'

⁴⁵) נאגרת כז סתירה לא נזכר רק שנות הסתירה ולא שנות הסתירה.

חלה 5. ה' משמרות קצתן בה' סופרים וקצתן בה' הספר — ויש בכ"י ה' חסרות
(1) ה' קידושין שלא הובא בכ"י רק תחילתן. 2. ה' נדה ויולדת שהן בכ"י בהורעה
אחת ובנדרם כל אחר בפ"ע — ומההפרש שבין הב"י לנדרם שייכי גם הפירושים למשל
צד 167, 174, 178, 582 ולפעמים פירוש על פירוש כמו צד 565 (ע"ש הערה ל"ח
וצד 209, 305 ואף דגם בנדרם כן אבל בכ"י רבו הפירושים יותר וגם פירוש על
פירוש ליחא בנדרם ע"ן צד 336 עוד יש להוסיף דבכ"י האי-סדר בכלל יותר גדול
מבנדרם ואביא משלים בהערה⁴⁶) וע"ד אריכות הדברים בנדרם ובכ"י הגה ע"פ הרוב

⁴⁶ נד 22 ואמר דבז' חטא וכו' מי הוא כורע וכו' בתוך הלכות ק"ט ונדרם
(11a) בהלכות חטא כנמנח (צרכות 12a).

נד 25 לא הוצא כאן רק הנריחא להמנחח את היום וכו' ומה דשקיל וטרי הגמרא
הכל בהלכות חטא 215 חטא נדרם (3b) הוצא הסוגיא שם ע"ד: ואמר דצינא... חייב.
נד 27 צעל קרי כר' יהודה זן צחירא (המאמר חסד כנע"כ בהערה ק"ט) ואח"כ
(עוד הסעם) ועזרא חיקן טבילה לצעלי קרין חסד הספק צלחכו ונאמרים אחדים והמנהג
דצרכות לא הוצא כלל ונדרם (4a) הוצא המנהג וכל הסייך לתקנת עזרא.

נד 52 הוצא 1) מימח דר' יוסף ל"ט חלא מלכי ישראל וכו' (צרכות ל"ז: 2) חין
אומרים דצריס חסד אמת ולינז (סס ל"ח.) 3) חנין שישא שעה אחת ארינ"ל וכו' (סס ל"ז:)
4) ולריך נמי למסא חסד התפלה וכו' (סס סס) 5) מיחניי ראש הגמון וכו' (סס סס)
6) ח"ר מעשה צחיד ח' וכו' (סס סס) ונדרם (11b) הוצא ממש כלשון הגמרא.

נד 78 צריס הלכות שנת 1) ח"ר... ישראל 2) חנות מלכות וכו' 3) יליאות השנת
וכו' וטעמא דרצא והמנחח מיניה 4) ואסור לעיולי ולפוקי [כאלו הוא דבר מדע] —
ונדרם הוא כפתיסה להלכות שנת ופרט איסור עיולי ואפוקי כפתיסה ליליאות השנת וכל
שקלא וטריא שנגמח סס ואח"כ חנות מלכות וכו'.

נד 123 הוצא 1) המנהג דאשה חכמה וכו' 2) חין מערבין חלא לדבר מזה (שאין לו
זום ענין עם המנהג) 3) היכא דנחמני ואחי גייסא וכו' (שהוא טעם מנהג הכ"ל) ונדרם
(52a) קדם האי דאי אחמני דאחא גייסא וכו' ונקט טעמא דמאי דחן והא דחין מערבין
חלא לדבר מזה יש לו מדור צפ"ע שאין לו שייכות עם המנהג.

נד 140 הוצא 1) חין סס יין יציא למוקים 2) חסור למיכל מצעוד יום מקמי דליקדס
3) ומן קמיה דפסחא צחלחין יומין מיצעי ליה לצר ישראל למישאל מקמי דרבנן צמילי דפסחא
— ונדרם הוצא 1) בהלכות קידוש (28a) 2) צמקומות פקד כל שעה 3) ג"כ צפ"כ כ"ס.
נד 167 (בתוך דיני לולב) וסדר חד כז כהן לך חסור למיחלצ עיזא צסנחא וכו'
ואין לו סס ענין.

נד 173 צחמנע הלכות לולב הוצא חסונת ר' פלעוי גאון צדין עישון צ"ט.

נד 179 נכלה קודם שחמנח וכו' חין לו ענין כאן דעסקין צדיני טרפה.

נד 235 ח"ר סדין צלילית צ"ס וכו' וצ' סוכות אח"כ הוכפל דכיתנא פליגי צה צ"ס
וצ"ה... ואח"כ הלכתא מאי ח"ר סדין צלילית וכו' — ונדרם (95a) לא הוצא רק פלוגתא
דצ"ס וצ"ה וטעמא דר' זירא.

נד 261 צחמנע הלכות עריות איחא הלכות ענדים (צמקום שחמנח שפחה חרופה ומכוון
צכלל להלכות ענדים דאחא גם צנדרם חסר גט חליה ואח"כ (263) חזר להלכות עריות
צחלות אמון דפס מעריות ונדרם הכל מוסדר.

נד 305 צהיות שהמנהג עלמה כצר הוצא נד 303 כאן לא הוצא רק הפירושים ושייכים
למנהג עלמה ונדרם צחמנח לא הוצא רק המנהג וההלכה כר' יוסי.

נד 16—315 קדים גט חליה לדיני חליה וסדרא היא לסקדים חלו כמו שהוא צנדרם
וצחמנח גם סס חמלא גט חליה צחך דיני חליה נוסף לזה כי בכ"י חסר השלמת הדינים
איחא עוד הסעם וחממין חלחא הסייך להשלמת גט חליה.

נד 333 1) המנהג חסר לשנים וכו' פירוש (מה שהוכפל והושלם כצר נקודם) דצחלית

מפתח ומהדורות.

המפתח יכול א) מקומות בתנ"ך, במשניות, בתוספתא, בירושלמי, בש"ס בבלי (והציונים ציינתי ע"פ דפוס ווארשוי מפני שמצויין שם כל עמוד ועמוד וציינתי שם 1a, 1b ומהדורא שהו"ל ע"פ הדפים כפי הנהוג אצלנו) ובשאלות הוספתי עליהן.

ב) הערות ותיקונים.

ג) שמות הנאונים המובאים בס' ה"ג בין בגרסא בין בב"י ע"פ סדר ומנס.

ד) רשימת מלות זרות ע"פ סדר א"ב.

מהדורות: 1) דפוס ויניציאה ש"ח, 2) לבוב תקס"ד, 3) וויען תקע"א,

4) ואלקווא תקע"א, 5) ווארשוי תרל"ה.

נמקס סי"ן שמחליח כמו נסכר = נסכר ולמעמים נסס האמורא אחי = חסי חזקו פעמים זי = חיי, עקינא נכתב פעם זה"א פעם חל"ף וכדומה לי דזה' נרכז ע"פ סרוב נכתב חל"ף, נחיה לז כלסון הירושלמי וננדסס נכל פעם כילד — והססוקיס נעחקו נכל פעם מלאים וי"ו או יו"ד ולמעמים גם חל"ף וה"ס ע"ס הסמיעה.

הק' עזריאל הילדעסהיימער.